

VERGİLERİ ERKEN ÖDEMENİN ALTERNATİF FİNANSAL ARAÇLARLA KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ

Doğan ŞENYÜZ*

I-GİRİŞ

Mali mevzuatta son zamanlarda yapılan değişikliklerden biri de "VERGİLERDE ERKEN ÖDEME" müessesesidir. Bu yazında, erken ödeme müessesesinin finansal açıdan ele alınarak değerlendirilmesi yapılacaktır. Erken ödemeyle sağlanan menfaat ile tüm getiri araçları yerine, bazı getiri araçlarının (repo ve mevduat faizi) vergi tevkifatı ve beyanlarındaki durumlarını dikkate alan getiri tutarlarının karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

II-ERKEN ÖDEME MÜESSESESİNİN BAZI KANUNİ VE FİİLİ ÖZELLİKLERİ

6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun'un 116. maddesinden sonra gelmek ve 1.10.1996 tarihinden geçerli olmak üzere 4179 Sayılı Kanun'la Ek 1. Madde ilave edilmiştir. Bu maddede, tahakkuk etmiş vergilerin vadesinden önce ödenmesi halinde, vergi tutarında erken ödenen her gün itibarıyle indirim yapılması öngörülmüştür.

İndirim oranları 96/8892 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla,

1 aya kadar vadelerde erken ödeme halinde aylık	%6.0
4 aya kadar vadelerde erken ödeme halinde aylık	%5.5
7 aya kadar vadelerde erken ödeme halinde aylık	%5.2
12 aya kadar vadelerde erken ödeme halinde aylık	%4.5
olarak tesbit edilmiştir.	

(*) Doç. Dr., Uludağ Üniversitesi İ.I.B.F. Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

12 ayı aşan vadeler için erken ödeme indirimi uygulanmamaktadır.

İndirim tüm vergiler için geçerli değildir. İlgili kanun maddesinde Maliye Bakanlığı'na verilen yetki çerçevesinde, şimdilik gelir vergisi, kurumlar vergisi, gelir ve kurumlar vergisi tevkifatı (stopaj) ile katma değer vergisi itibariyle uygulanmaktadır. Gelir ve kurumlar vergisi üzerinden hesaplanan fon paylarının erken ödeme kapsamı dışında bırakılmasında isabetsizlik olmuştur (1).

İndirimin uygulanmasında süre, ödemeyi yaptığı gün ve vadenin son günü hariç olmak üzere hesaplanır. Vade gününün resmi tatil rastlaması halinde uzayan süre vade günü olarak dikkate alınacaktır. Günlük indirim oranları, yukarıda belirtilen aylık indirim oranlarının 30'a bölünmesi suretiyle bulunur.

İndirim tutarı; tahakkuk eden vergi ile erken ödenen vergi arasındaki faktır. İndirim miktarı 398 no'lü Tahsilat Genel Tebliğinde vergi dışı gelir olarak kabul edilmiştir. Erken ödeme indirimi tutarı, daha doğru bir deyişle getirisinin gelir ve kurumlar vergisinin matrahının tesbitinde gelir unsuru olarak dikkate alınmaması yorumu mükerrer vergilemeye yol açmamak açısından isabetli olmuştur.

Temel esasları yukarıda açıklanan erken ödeme indiriminden sağlanan getiri (indirim tutarı) diğer alternatif finansal araçlardan sağlanan getiriler (örneğin, mevduat faizi, faizsiz kâr payı, repo, yatırım fonları, hazine bonosu faizleri vb) veya ilgili tutarın işletmede kullanılarak sağlanacak kazanç ile karşılaştırarak finansal açıdan değerinin ortaya konulması gereklidir.

-
- (1) 3824 Sayılı Kanun'un 18. Maddesine göre gelir, kurumlar vergileri ile bunların tevkifat tutarları üzerinden "FON PAYI" hesaplanmaktadır. Fon payının erken ödenen vergilerle birlikte ödenmesi halinde bunların erken ödeme indiriminden yararlanamayacağı 396 no'lü Tahsilat Genel Tebliğinde belirtilmiştir. Yani, erken ödeme indirimi fon paylarını kapsamamaktadır. Hesaplanan fon payının 3824 Sayılı Kanun'un 19/2 maddesinde gelir ve kurumlar vergilerinin ödeme süreleri içinde ödeneceği belirtilmiştir. Bu hükmü, fonların gelir ve kurumlar vergileriyle birlikte ödenmesi itibarıyla kanuni bir zorunluluk getirmemektedir. Sadece fon paylarının ödeme zamanı tespit edilmiş olmaktadır. Nitekim, aynı Kanun'un 19. maddesinin 3. Bendi kazançları götürü usulde tesbit edilen mükelleflerin hesaplanan fon paylarını gelir vergisi ile birlikte ödeyeceğini belirttiğinden sadece götürü usulde tesbit edilen gelir vergisi mükellefleri için fon paylarının gelir vergisi ile birlikte ödeme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Buradan da açıkça görülüyor ki kanun götürü gelir vergisi ile ilgili olarak hesaplanan fonlar için açıkça gelir vergileriyle birlikte ödeme ibaresini kullanırken, götürü gelir vergisi dışındaki haller için sadece ödeme süresinin ne olduğunu belirtmiştir. Göürü usul dışında kalan gelir vergisi ile kurumlar vergisi için fon paylarının ödeme sürelerinin ilgili vergilerin taksitlerinin normal ödeme süreleri olarak tesbit edildiği anlaşılmaktadır. Bu düzenleme fon payının ödeme süresinin tesbiti olup, birlikte ödemeyi içeren bir nitelik arzetmemektedir. Normal koşullarda GV'nin taksitlerinin eşit tutarlı biçimde Mart-Haziran-Eylül; KV'nin Nisan-Temmuz-Ekim aylarında ödendiği dikkate alındığında fon paylarının da bu aylarda ödenmesi gereklidir. Göürü gelir vergisi dışındaki gelir vergisi, kurumlar vergisi ile gelir ve kurumlar vergisi tevkifatları için erken ödemeden yararlanabilmek açısından fon payının erken ödenen vergilerle birlikte ödenmesi şart değildir. 396 no'lü Tahsilat Genel Tebliğinin I-B kısmında "vergi türleriyle birlikte ödenen.... fonlar için indirim uygulaması yapılmayacaktır" ifadesinin birlikte ödeme mecburiyeti getirmediği, ancak, birlikte ödendiği zaman fonların erken ödeme indiriminden yararlanamayacağı şeklinde anlamak gereklidir.

Çeşitli finansal araçların getirilerinin karşılaştırılmasına geçmeden önce erken ödeme indiriminin kanuni indirim oranına yansıyan bir özelliğini belirtmek gerekir. O da, erken ödeme indiriminin dönem başı getirili bir yapı içinde, yani getirinin peşin elde edilmesinin ortaya çıkarttığı bir husustur. Bu özellik, erken ödeme oranının, dönem sonu getirili araçların oranları cinsinden ifade edildiğinde erken ödeme indirimini oranının kanuni oranın üzerinde gerçekleşmesi şeklinde karşımıza çıkar. Getirinin dönem sonu ödendiği bir sistemde, oranın aylık %6 olduğunu varsayırsak, 100 birim için 6 birim getiri sağlanırken, dönem başı getirili bir sistemde, 6 birim başlangıçta (peşinen) sağlanmış olduğundan, 94 birim ödenerek, 100 birimlik vergi ödenmiş sayılacaktır. Bu koşullarda, 100 birime 6 birim değil, 94 birime 6 birim getiri sağlandığının kabulu gereklidir. Hal böyle olunca, dönem sonu getirili cinsten ifade edildiğinde, erken ödemenin fiili getiri oranları, kanuni oranların üzerine çıkmaktadır.

Bu durumda;

1 aya kadar yapılan erken ödemelerde aylık %6.00'dan %6.38'e,

4 aya kadar yapılan erken ödemelerde aylık %5,50'den %5.82'ye

7 aya kadar yapılan erken ödemelerde aylık %5.20'den %5.48'e,

12 aya kadar yapılan erken ödemelerde aylık %4.50'den %4.71'e çıkmaktadır. İlk oranlar, kanuni oran olmasına rağmen ikinciler fiili oranları ifade etmektedir.

III - ÇEŞİTLİ GETİRİLERİN VERGİ REJİMİ KARŞISINDAKİ DURUMU VE NOMİNAL YÜK

Mükellefler, erken ödemeye karar verebilmek açısından, çeşitli finansal araçlara yatırdıkları veya kendilerinin bu parayı kullandıkları zaman sağlayacakları getiri ile, erken ödeme getiri tutarlarını karşılaştırmak durumundadırlar.

Getirilerin türlerine, gerçek kişinin özel mal varlığı ya da iktisadi işletme boyutunda elde edilmesine göre, vergilendirme rejiminin değişiklik arzetmesi, net getirilerde değişkenlik meydana getirmektedir. Bu nedenle, her getiri çeşidi ve her vade için ayrı ayrı değerlendirme yapma mecburiyeti vardır.

Bu çalışmada bu amaçla bir tablo düzenlenmiştir. Ancak, tabloda alternatif getiri araçlarının hepsine yer verilmek yerine, hesaplamalarda basitlik ve kolaylık sağlamak açısından, sadece repo ve çeşitli süreli vadeli hesapların getirilerinin karşılaştırılması ile yetinmiştir.

Getiri araçlarını sınırlandırmamız, tabloda yer almayan yatırım araçlarının önemli olmadığı şeklinde algılanmalıdır. Amaç, alternatif getiri araçlarının karşılaştırılması yapıldıken dikkat edilmesi gerekenler ve bu yöndeki metod ve yaklaşımın ortaya konulmasıdır. Açıklanan metod ve yaklaşım, tüm getiri araçları için uygulama kabiliyetine haizdir.

1100 BİRİM İÇİN ERKEN ÖDEME İLE REPO VE FAİZ KARŞILAŞTIRMA TABLOSU

100 BİRİM İÇİN ERKEN ÖDEME İLE REPO VE FAİZ GETİRİLERİNE KARŞILAŞTIRMA TABLOSU										
SÜRE	GETİRİ ARACI TÜRKÜ	BRÜT		TEVKIFAT DURUMU	TEVKIFAT TUTARI (Aylık) (3)	TEVKIFAT SONRASI NET		GETİRİNİN STATÜSÜ (İKİTSADI İŞLETMEYE) (4)	YILLIK BEYAN DURUMU (5)	YILLIK BEYANDA HESAPLANAN VERGI (6)
		AYLIK % (1)	YILLIK % (2)			AYLIK % (3)	YILLIK % (4)			
1 aya kadar	Erken Ödeme	6,38	76,56	Tabi Değil	Yok	6,38	76,56	kayıtlı değil	Yergi dışı Yok	
	Repo	5,42	65,00	Tabi (Silir)	Yok	5,42	65,04	kayıtlı değil	Yergi dışı Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
	1 ay Vadeli Meyduat	6,25	75,00	Tabi	Var (0,83)	5,43	65,16	kayıtlı değil	Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
	Erken Ödeme	5,82	69,84	Tabi Değil	Yok	5,82	69,84	kayıtlı değil	Yergi dışı Yok	
3 aya kadar	3 ay Vadeli Meyduat	6,67	80,00	Tabi	Var (0,88)	5,79	69,48	kayıtlı değil	Yergi dışı Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
	Erken Ödeme	5,48	65,76	Tabi Değil	Yok	5,48	65,76	kayıtlı değil	Yergi dışı Vergi dışı Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
6 aya kadar	6 ay Vadeli Meyduat	7,08	85,00	Tabi	Var (0,94)	6,15	73,78	kayıtlı değil	Yergi dışı Vergi dışı Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
	Erken Ödeme	4,71	56,52	Tabi Değil	Yok	4,71	56,52	kayıtlı değil	Yergi dışı Vergi dışı Bey.Tabi değil Bey.Tabi	
	12 ay kadar	7,92	95,00	Tabi	Var (1,05)	6,87	82,46	kayıtlı değil	Yergi Yak Bey.Tabi değil Bey.Tabi	

(1) Dönem başı getiri esas alınarak dönem sonu gelirye göre düzeltilmiş orandır.

(2) Repo vadeli mevduattar için 1997 Ocak ayı oranları ortalaması veri alınmıştır.
(3) GV leylifisali mevduatları faizinin %12'si ve bunundan %10' ton pavi olacak şekilde 1

(5) Hükümet yeküllerinin 1997 başında gerçekleştirilen özel malvarlığınındaki menkul kıymetlerde elde ettikleri talihi, mevduat ve hazine bonosu faiz gelirini, farsız kar payı, kar zarar ortaklığı begisi kar bayanı, respo getirimi gibi erişti- ği senedi birakılmasının ilk yıl beş yıl arası beraber, her üç yıl konuların düzlenmesine yapılmıştır. Bu senede 1996'da sona eren yurtçılık sözleşmesi 31.12.1996'da hukumunun 3971 sayılı yasası ile bitmiş olmalıdır.

100 birim için erken ödeme ile repo ve faiz getirilerinin karşılaştırma tablosunda, veri değişkenler çerçevesinde, ulaşılan sonuçlar nominal değerlerdir. Bu değerler esas alınarak, tevkifat sonrası ve beyan sonrası getiriler için şu değerlendirmeleri yapmak mümkün kündür.

1- Getirilerin, Tevkifat Sonrası İtibarıyla Değerlendirilmesi

Erken ödemeyle sağlanan indirim tutarının tevkifat sonrası repo, vadeli mevduat getirileri ile karşılaştırıldığında 1 aya kadar yapılan erken ödemelerden sağlanan net getiri aylık %6.38, yıllık %76.56 iken, aynı zaman dilimi için repo net getirisini aylık %5.42, yıllık %65.04, vadeli mevduat faizi aylık net %5.43, yıllık %65.16 olmaktadır.

3 aya kadar yapılan erken ödemeyle sağlanan net getiri, yıllık %69.84 iken, aynı süreli vadeli mevduat hesabı ile sağlanan net getiri yıllık %69.48 olmaktadır.

6 aya kadar yapılan erken ödeme net getirisini yıllık %65.60 olurken, aynı süreli vadeli mevduatın net getirisini, yıllık %73.78 olmaktadır. İlgili oranlar, 12 aya kadar yapılan erken ödemelerde net getirinin yıllık %56.52, vadeli mevduatta yıllık net %82.46 olduğunu göstermektedir.

Getiri araçları içinden 1 aya kadar yapılan erken ödeme indiriminin diğerine göre üstünlük taşıdığı, bu üstünlüğün nominal getiriler itibarıyla 3 aylık vadeli hesaplarda dengelendiği, 6 ve 12 aylık dönemler itibarıyla ortadan kalktığı görülmektedir.

2- Getirilerin Beyan Sonrası İtibarıyla Değerlendirilmesi

1 aya kadar yapılan ödemelerde erken ödeme yıllık %76.56'lık net bir getiri sağlamaktadır. Repo için bu getiri, gerçek kişiler için (repo'da tevkifat % sıfır olduğundan) yıllık %76.56, GV tabi iktisadi işletmeler için yıllık net %47.15, KV'ne tabi mükellefler için yıllık net %36.42 olmaktadır. 1 aylık vadeli mevduatın sağladığı getiri yıllık net %65.10, GV'ne tabi iktisadi işletmeler için yıllık net %54.38, KV mükellefleri için yıllık net %42.00 olmaktadır. Bu koşullarda, 1 aya kadar erken vergi ödemenin aynı süreli repo ve vadeli mevduat faizi getirisine göre açık bir üstünlük taşıdığı görülmektedir. Erken ödemenin üstünlüğü tevkifat sonrası daha da artmaktadır.

1 aya kadar olan getiri karşılaştırımlarını tablonun son sütununda "erken ödemeye eşit yıllık brüt oranlar" başlığı altında yer verildiği şekliyle bir başka açıdan yapmak mümkündür. Buna göre, erken ödeme ile yıllık net %76.56 getiri sağlanırken, aynı getirinin repo ile elde edilebilmesi için repo oranının gerçek kişilerde yıllık %76.56, GV'ne tabi iktisadi işletmeler için yıllık %105.60, KV mükellefleri için yıllık %136.71 olması gereklidir. 1 ay vadeli mevduat hesaplarında GV'ne tabi özel malvarlığında yer alan getirilerde yıllık %88.20, iktisadi işletme gelirlerinde yıllık %105.60 ve KV mükelleflerin de yıllık %136.71 oranındaki faiz tutarı aynı süreli erken ödeme getirisine eşit getiri sağlayacaktır. Örneğin, bu koşullarda GV'ne tabi iktisadi işletme piyasa repo oranı yıllık %105.60 olduğunda erken ödeme ile repo arasında kayıtsız (kararsız) kalacaktır. Çünkü

yıllık %105.60 oranlı brüt repo getiri-sinin işletmeye beyan sonrası net ge-tirişi, yıllık %75.56 olmaktadır.

Mükellefler, elindeki nakitleri vergiyi erken ödemeye, repoya veya vadeli hesaplara yatırmaya karar verirken, repo, faiz ve erken ödeme getirilerini karşılaştırmak durumundadır. Erken vergi ödemeyle elde edilen getiri tutarı, aynı süreli repo, faiz veya başka bir getiri türü tutarından fazla ise, erken vergi ödeme, aksi takdirde diğer getiri araçları tercih edilecektir.

IV-GETİRİLERİN REEL YÜK-LERİNİN ÖNEMİ VE HESAP-LANMASI

A-REEL YÜK KAVRAMI VE ÖNE-Mİ

Tablo üzerinde gösterilen alternatifler, verginin nominal brüt ve net değerlerini ifade etmektedir. Oysa, daha doğru bir değerlendirmeye yapabilmek çeşitli araçlarla sağlanan getirilerin brüt tutarları ile net tutarları arasındaki farkı belirleyen vergi (fon payı dahil) faktörünün reel etkisinin dikkate alınmasını gerektirir. Verginin, getirilerin statüsüne göre değişen iki etkisi vardır. Bunlardan ilki, tevkifat ile ortaya çıkan yük, ikincisi ise, beyan ile ortaya çıkan yüktür. Tevkifatın sebep olduğu vergi yükü, gelirin elde edildiği anda, beyanın sebep olduğu vergi yükü ise, gelirin elde

edildiği yılı takip eden yılda ortaya çıkmaktadır. Beyanla hesaplanan vergi, tevkifatla ödenenden fazla olduğunda yıllık beyanın tevkifatı aşan ilave vergi yükü ortaya çıkar.

Beyanla ortaya çıkan nominal ilave yük, gelirin elde edildiği yılı takip eden yıl içinde taksitler halinde ödenmesi nedeniyle reel yükle aynı olmaz. Verginin reel yükünü bulabilmek açısından verginin ileriki tarihlerde ödenecek taksit tutarlarının bugünkü (halihazır, peşin veya güncelleştirilmiş değerlerinin) (2) bulunması gereklidir. Erken ödemeden yararlanacak kişi, geçici vergiye tabi mükellef ise, beyanla ortaya çıkan yükün geçici vergiyi de etkilemesi nedeniyle, reel yük bir miktar daha artar. Bunun etkisi ise, vergi taksitlerinin bugünkü değerinin bulunmasındaki yol izlenerek geçici vergi taksitlerin de bugünkü değerleri bulunarak hesaplanır.

Bütün bunlara karşın, beyan öncesi veya sonrası nominal yükler, genel bir fikir vermek açısından karar süreçlerinde kullanılabilir. Bu çalışmalarda her bir getirinin çeşitli vadelerine göre, reel yükü ayrı ayrı gösteren hesaplamalar yapmak ve bunları tablo şeklinde ifade etmek mümkündür. Ancak, vadelerin çok değişken olabilmesi dolayısıyla, ortaya çıkan alternatiflerin çok fazla olması nedeniyle, bu konuda sadece

- (2) **Bugünkü Değer:** Devre sonundaki ödemeyi devrebaşı cinsinden ifadesi olup, bu gün itibarıyla bileşik faize verilen belirli bir paranın belirli bir faiz oranı üzerinden belirli bir yıl sonra ulaşacağı tutarı gösterir. Bu ise, belirli bir yıl sonra elde edilen yada ödenecek tutarın bugünkü değeri demektir. O halde, bugünkü değer, gelecekteki değere göre bu günde değerin hesaplanması olmaktadır.
- Peşin Değer (PD)** aşağıdaki formül yardımıyla bulunur.

$$BD = \frac{T}{(1+f)^n}$$

BD = Bugünkü değer

T = Taksit veya ödeme tutarı

f = faiz oranı

n = süre

metodoloji ortaya konularak iki sayısal örneğin verilmesiyle yetinilmiştir.

B - REEL YÜKÜ BELİRLEYEN FAKTÖRLER VE HESAPLANMASI

Getirilerin net ve reel tutarlarını bulabilmek için, belirlenmesi gereken en önemli unsurlardan biri getirinin brüt tutarı, diğeri ise vergi vb. yüklerin bugünkü değerleri toplamıdır.

Formüle edersek;

$N = \text{Getirinin net ve reel tutarı}$

$B = \text{Getirinin brüt tutarı}$

$V = \text{Getiri üzerinden hesaplanan vergi, fon, geçici vergi vb. yüklerin bugünkü değeri.}$

Bu noktada vergi vb. yüklerinin hangi unsurlardan oluştugunun tesbiti ayrı bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, öncelikle bunların tesbiti gereklidir.

Reel vergi yükünün bugünkü tutarı bulunurken, cari mevzuat çerçevesinde dikkate alınacak unsurlar;(3)

+) Varsa, getiri elde edilirken kesilen tevkifat (stopaj) tutarı,

-) Tevkifata bağlı olarak hesaplanan "fon ayı" tutarı,

) Beyana tabi olma durumunda vergi taksitlerinin bugünkü değeri,

Beyanla ödeme durumunda hesaplanan "fon payı"nın bugünkü değeri,

Geçici vergiye tabi olunması durumunda, geçici vergi taksitlerinin bugünkü değeri,

Geçici verginin mahsup tutarının bugünkü değeri

Yukarıdaki hususlar dikkate alınarak, aşağıdaki iki sayısal örnek verilmiştir.

Örnek : Bir Kurumlar Vergisi (KV) mükellefinin, Kasım-1998 vergilendirme dönemine ilişkin ödenecek KDV tutarı 100.000 birimdir. Mükellef vadesi 25 Aralık 1998 olan bu vergiyi erken ödeme müessesesinden yararlanarak 1 Aralık 1998 de ödeme yada 1 Aralık 1998'de açılan 25 Aralık 1998 dönüslü (23 günlük) repo yaparak değerlendirmek durumunda olsun. Mükellefin geçici vergisini "bir önceki yıl hesaplanan KV'ye göre tesbit ettiği" kabul edildiğinde, hangi mali aracı seçmek mükellefin yararına olacaktır?

AÇIKLAMA

Hangi aracın seçilmesi konusunda karar verebilmek, öncelikle her iki araç için yatırma ve vade (son günü) hariç tutulduğunda 23 günlük süre itibarıyla ne kadar reel getiri sağlandığının tesbitini gerektirir. Ulaşılan sonuçlara göre karar verilmelidir. Hesaplamlarda erken ödeme indirimi aylık %6.38, yıllık repo oranı %65 ve iskonto oranı yıllık %80 veri olarak dikkate alınacaktır. Erken ödeme ve diğer getiri aracının net etkilerini görebilmek açısından, çözümde kurumun diğer gelirleri yok sayılmıştır.

a) Erken vergi ödemeleriyle sağlanan getirinin net tutarının hesaplanması

1 aya kadar yapılan erken ödeme getirişi (aylık).....%6.38

1 aya kadar yapılan erken ödeme getirişi (günlük)....%0.212616
Erken ödenen tutar.....100.000 birim

Erken ödeme getiri tutarı
(0.21266x23x100.000).... 4.890 birim

(Erken ödeme getirişi vergi dışı tutulduğunda net

b) Repo getirisinin net ve reel tutarının hesaplanması

Repo oranı (yıllık)	%65
Repo oranı (aylık)	%5.4
Repo oranı (günlük)	%0.18055
Repo brüt getiri tutarı (0.18055x23x100.000)	4.150 birim
Repo getiri üzerinden GVK. 94.md. tevkifatı (sıfır)	yok
Beyanla hesaplanan KV (4.150x0.25)	1037.5 birim
Beyanla hesaplanan fon payı (1037.5x0.10)	103.7 birim
Beyanla GVK. 94/b-b vergi tevkifatı (4150-1037.5)x0.20	622.5 birim
Beyanla GVK 94/6-b fon payı tevkifatı (622.5x0.10)	62.2 birim
Hesaplanan geçici vergi (1037.5x0.70)	726.2 birim

i. KV'nin taksitlerinin bugünkü değerinin bulunması

25 Aralık 1998 tarihi itibariyle elde edilen 4150 birim repo geliri üzerinden hesaplanan ve toplamı 1037.5 birim olan KV'nin herbiri 346 birimlik olan taksitlerinin 1999 yılının Nisan, Temmuz ve Ekim aylarında ödendiği dikkate alınarak %80 yıllık iskonto oranı üzerinden 25 Aralık 1998 itibariyle günlük üzerinden hesaplanan 0.80/360=0.002 ye göre bugünkü değerleri aşağıdaki gibi hesaplanır. Sonuçta, bugünkü değer tutarı toplamı aşağıda hesaplandığı üzere (268.8 + 233.6 + 185.9) = 678.3 birim olarak bulunur.

$$\text{Nisan}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{126}} = 268.8 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{218}} = 223.6 \text{ birim}$$

$$\text{Ekim}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{310}} = 185.9 \text{ birim}$$

ii. KV üzerinden hesaplanan fon paylarının bugünkü değerlerinin bulunması

Beyanla hesaplanan 103.7 fon payının KV taksitleriyle birlikte eşit tutarlar halinde ödendiği dikkate alındığında 25 Aralık 1998 itibariyle bugünkü değer tutarı toplamı (26.8+22.3+18.5)=69.7 birim olarak aşağıda hesaplandığı şekilde bulunur.

$$\text{Nisan}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{126}} = 26.8 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{218}} = 22.3 \text{ birim}$$

$$\text{Ekim}_{1999} = \frac{345.8}{(1+0.002)^{310}} = 18.5 \text{ birim}$$

iii. GVK'nın 94/6-b'ye göre yapılan tevkifatlarının bugünkü değerlerinin bulunması

GVK'nın 75/4 çerçevesinde yapılan 622.5 birimlik tevkifatın KV taksitleriyle birlikte 207.5 birimlik eşit tutarlar olarak ödeneceği kabul edilerek 20 Aralık 1998 itibarıyla bulunan bugünkü değerleri toplamı aşağıda gösterildiği üzere (161.4+134+112)=407.4 birim olarak bulunur.

$$\text{Nisan}_{1998} = \frac{207.5}{(1+0.002)^{126}} = 161.4 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1998} = \frac{207.5}{(1+0.002)^{218}} = 134 \text{ birim}$$

$$\text{Ekim}_{1998} = \frac{207.5}{(1+0.002)^{310}} = 112 \text{ birim}$$

iv. GVK'nın 94/6-b ye göre yapılan tevkifatlar üzerinden hesaplanan fon paylarının bugünkü değerlerinin bulunması

GVK'nın 75/4 çerçevesinde yapılan tevkifat türlerinden hesaplanan 62.2 birimlik fon payının hesaplanması esas olan tevkifatlarla birlikte 20.7 birimlik eşit tutarlarının 25 Aralık 1998 itibarıyla bulunan bugünkü değerleri toplamı $(16.1+13.4+11.2)=40.7$ birim olarak bulunur.

$$\text{Nisan}_{1998} = \frac{20.7}{(1+0.002)^{126}} = 16.1 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1998} = \frac{20.7}{(1+0.002)^{218}} = 13.4 \text{ birim}$$

$$\text{Ekim}_{1998} = \frac{20.7}{(1+0.002)^{310}} = 11.2 \text{ birim}$$

v. Geçici Vergi taksitlerinin bugünkü değerlerinin bulunması

Tahakkuk eden 1999 takvim yılı geçici vergisi 726.2 birim olup, Nisan 1999 de başlayıp 20 Mart 2000'de biten 60.5 birimlik 12 eşit taksitle ödenecektir. Geçici vergi taksitlerinin 25 Aralık 1998 itibarıyla bugünkü değer tutarları aşağıda gösterildiği biçimde yapılan hesaplamalar sonucunda toplam 419.7 birim olarak bulunur. (Geçici vergi ilk taksidi Nisan ayının sonunda, diğerleri her ayın 20'sinde ödenmektedir).

$$\text{Nisan}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{126}} = 47.0 \text{ birim}$$

$$\text{Mayıs}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{146}} = 45.2 \text{ birim}$$

$$\text{Haziran}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{177}} = 42.4 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{207}} = 40.0 \text{ birim}$$

$$\text{Ağustos}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{238}} = 37.6 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Eylül}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{269}} = 35.3 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Ekim}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{299}} = 33.2 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Kasım}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{330}} = 31.3 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Aralık}_{1999} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{360}} = 29.4 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Ocak}_{2000} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{391}} = 27.7 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Şubat}_{2000} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{422}} = 26.0 \text{ birim}$$

60.5

$$\text{Mart}_{2000} = \frac{60.5}{(1+0.002)^{450}} = 24.6 \text{ birim}$$

vi. Geçici verginin mahsup etkisinin bugünkü değerinin bulunması

1998 takvim yılının KV sinin 1999 yılının Nisan Temmuz ve Ekim aylarında ödendiği dikkate alınırsa geçici verginin 1999 takvim yılı KV'den mahsubu ilgili KV taksitlerinin tutarını azaltmış olacaktır. Bu nedenle, mahsubu yapılan tutarların ilgili taksitlerde yarattığı azalmalar bu defa negatif olarak dikkate alınmalıdır.

Ödenen 726.2 birimlik geçici verginin Nisan 2000, Temmuz 2000 ve Ekim 2000'e isabet eden her bir KV taksit ödemelerindeki 242 birimlik azalışın 25 Aralık 1998 itibarıyla bugünkü değer tutarları $(90.7+75.5+63.2)=229.4$ birim olarak bulunur.

$$\text{Nisan}_{1999} = \frac{242}{(1+0.002)^{491}} = 90.7 \text{ birim}$$

$$\text{Temmuz}_{1999} = \frac{242}{(1+0.002)^{583}} = 75.5 \text{ birim}$$

$$\text{Ekim}_{1999} = \frac{242}{(1+0.002)^{675}} = 63.2 \text{ birim}$$

Bütün bu hesaplamalardan sonra;

	<u>Birim</u>
KV taksitlerinin bugünkü değeri	678.3
Fon paylarının bugünkü değeri	67.9
GVK 94/6-b vergi tevkifatı bugünkü değeri	407.4
GVK 94/6-b fon payı tevkifatı tutarının bugünkü değeri.....	40.7
Geçici vergi tutarının bugünkü değeri.....	419.7
Geçici vergi mahsubunun bugünkü değeri (-).....	229.4
Vergiye tabi olmanın ortaya çıkartığı yükün bugünkü değeri [(678.3+67.9+407.4+40.7 +419.7)-229.4]	1.384.6
Repo brüt getiri tutarı	4.150.0
Repo getirinin net ve reel tutarı (4150-1384.6).....	2.765.4

Karşılaştırma ve Değerlendirme

100.000 birimlik KDV'nin erken ödemesi, 23 gün için 4890 birim getiri sağlanırken aynı süre için repo brüt 4150 birim getiri sağlamaktadır. Reponun bu getirisinin beyana tabi bulunması nedeniyle üzerinden vergi fon vb. yükümlülükler hesaplanacaktır. Bu yükümlülükler nedeniyle reponun net ve reel getirişi 2765.4 ye düşmektedir. Hesaplamalar sonucunda başlangıçta erken ödeme lehine olan (4890-4150)=740 birimlik fark açılarak 2124.6

birime ulaştığı görülmektedir. Bu bize mevcut durumda, erken ödemeyi önemli ölçüde cazip bir araç olduğunu göstermektedir.

Örnek : Ticari faaliyetini birinci sınıf tüccar olarak sürdürmen ve geçici vergisini "içinde bulunan yılın üçer aylık verilerinden" yararlanarak hesaplayan gelir vergisi mükellefi (A)'nın 1997 takvim yılı için ödenecek gelir vergisi 60.000 birimdir. (A) İlgili verginin Eylül-1998 de ödenecek 20.000 birimlik 3. taksidini Nisan 1998 başında ya erken ödeme ya da 6 ay vadeli mevduata yatırma alternatiflerinden birine karar vermek durumundadır. Hangi alternatif seçmek mükellefe daha fazla avantaj sağlayacaktır?

AÇIKLAMA

Yukarıdaki alternatif araçlardan hangisinin mükellefin lehine olduğu konusunda karar verilebilmesi için her iki alternatif aracın ayrı ayrı reel getirilerinin bulunması gereklidir. Reel getiriler hesaplanırken bugünkü değer yönteminden yararlanılacaktır. Bugünkü değerlerin bulunmasında iskonto oranı yıllık %90 ve 6 ay vadeli mevduatın getirisinin yıllık %85 olduğu veri alınmıştır.

Hesaplamalarda basitlik sağlamak ve alternatif getiri araçların net etkisini görebilmek açısından çözümde mükellefin diğer gelirleri yok varsayılmıştır.

a) Erken ödemeye sağlanan getirinin net tutarının hesaplanması

6 aya kadar yapılan erken ödeme getirişi (aylık)	%5.48
6 aylık yapılan erken ödeme getirişi (6.aylık)	%32.88
Erken ödenen tutar (60.000/3)....	20.000 birim
Erken ödeme getirişi (20.000x0.3288)	6576 birim

(erken ödeme getirişi vergi dışı tutulduğundan brüt getiri tutarı aynı zamanda net ve reel getiri tutarı olmaktadır.)

b) 6 ay vadeli mevduatın faiz gelirinin net ve reel tutarının hesaplanması

6 aya kadar yapılan erken ödeme getirişi (yıllık).....	%85
6 aylık yapılan erken ödeme getirişi (6 aylık)	%42.5
6 aylık vadeli mevduatın faiz getirişi (20.000x0.425)	8500 birim
Faizden yapılan GV tevkifatı (GVK 94/7-f)	1020 birim
Faizden yapılan fon payı tevkifatı (3824 s. Kanun).....	102 birim
Hesaplanan geçici vergi (8.500x0.25)....	2125 birim
Ödenecek geçici vergi (2125-1020).....	1105 birim
Hesaplanan gelir vergisi (en düşük oran 0.25)	2125 birim
GV den indirimler (1020+1105)	2125 birim
Ödenecek gelir vergisi (2125-2125).....	Yok.
Yıllık beyanla hesaplanan fon payı (2125x0.10).....	212.5 birim
Ödenecek fon payı (212.5-102).....	110.5 birim

i. Geçici verginin bugünkü değeri

Geçici vergi, 3. üç aylık (Temmuz-Ağustos-Eylül 1998) dönemin kazancı esas alındığında, bu dönem içindeki faiz gelirinin geçici vergisi 3. üç aylık dönemi takip eden ayın (Ekim-1998) 20. günü itibariyle ödenmesi gerekmektedir. Burada, faiz geliri Eylül 1998 sonunda elde edildiğinin kabulu nedeniyle kazanç üzerinden hesaplanan geçici verginin 20 günlük bugünkü değeri bulunmalıdır. Hesaplamada bu tutar 1051 birim olarak bulunmuştur.

$$20 \text{ Ekim} = \frac{1105}{(1+0.0025)^{20}} = 1051 \text{ birim}$$

ii. Fon payının bugünkü değeri

Dönem içinde ödenen geçici vergiler nedeniyle yıllık beyanname sonucunda ödenecek, gelir vergisi ortaya çıkmamaktadır. Ancak, ödenecek gelir vergisi çıkmamasına rağmen hesaplanan gelir vergisi türinden fon payı hesaplanmaktadır. Fon paylarının ilgili yılın gelir vergisi taksitlerinin ödeme sürelerinde ödendiği dikkate alındığında buna göre bugünkü değerlerinin bulunması gereklidir.

Bugünkü değeri bulunacak fon payı, hesaplanan 212.5 birim fon payından 102 birim ödenmiş fon payı indirildikten sonraki tutar 110.5 birim olmaktadır. Bu tutar Mart-1999, Haziran 1999 ve Eylül 1999 olmak üzere üç taksitte ödenecektir. Bu sürelerde yapılan ödemelerin Eylül 1998 sonu itibarıyle ay esası üzerinden bugünkü değerinin toplamı 58 birim olmaktadır.

$$\text{Mart}_{1999} = \frac{36.6}{(1+0.075)^6} = 23.7 \text{ birim}$$

$$\text{Haziran}_{1999} = \frac{36.6}{(1+0.075)^9} = 19.0 \text{ birim}$$

$$\text{Eylül}_{1999} = \frac{36.6}{(1+0.075)^{12}} = 15.3 \text{ birim}$$

Bütün bu hesaplamalardan sonra;

$$6 \text{ aylık vadeli mevduatın faiz getirişi brüt (20.000x0.425)}.....8500 \text{ birim}$$

$$\text{Vergiye tabi olmanın çıkartıldığı yükün bugünkü değeri (1020+102+1051+58)}.....2231 \text{ birim}$$

$$6 \text{ aylık vadeli mevduatın net ve reel faizi getirişi6269 birim}$$

Karşılaştırma ve Değerlendirme

Mükellef (A)'nın 20.000 birimlik GV'nin 6 ay erken ödemesi nedeniyle sağlayacağı brüt = net getiri 6576 birimdir. Aynı

süre için 20.000 birimin 6 ay vadeli mevduat hesabına yatırması halinde sağlayacağı getiri brüt 8500 birim olmaktadır. İlk bakışta 6 ay vadeli mevduat alternatifinin avantajlı olduğu görülmektedir. Ancak, erken ödeme getirisini ile mevduat hesabı getirisinin net ve reel tutarları itibariyle karşılaştırılması halinde aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü, erken ödeme, 6576 birim net getiri sağlarken 6 ay vadeli mevduat 6269 birim net getiri sağlamaktadır. Açıkça görülmüyör ki tevkifat ve beyandan önce $(8500 - 6576) = 1924$ birimlik avantajlı bir durumu ifade eden 6 ay vadeli mevduat, tevkifat ve beyan dikkate alındığında mevcut avantajını kaybetmektedir. Avantaj, 307 birim fazlalık verecek şekilde erken ödeme lehine dönmektedir.

V-SONUÇ

Mükelleflerin ellerdeki fonları değerlendirebilecekleri alanlardan biri de verginin erken ödenmesidir. Uygulanmanın yürütülmesinde Bakanlar Kurulu ve Maliye Bakanlığı'na bazı hususları tesbit konusunda geniş yetki verilmişdir.

Erken ödeme müessesesi, vergilerini erken ödeyen mükelleflerin menfaatini gözeten bir yapı sergilerken, diğer taraftan, devletin bir an önce gelire kavuşmasına imkan vermesi dolayısıyla, devletin borçlanma ihtiyacını azaltır. Erken ödeme müessesesinin vergileri birkaç gün dahi olsa ne kadar erken ödenirse o kadar menfaat yaratacağı düşünülürse, vergi ödemeyen son günlerinde oluşan kuyrukları azaltmaya katkısının küçümsememesi gereklidir. Olayın bu yönünün mükellef psikolojisi üzerindeki olumlu etkisinin önemli olacağı açıklıdır.

Erken ödeme yoluyla bir menfaat sağlandığı doğrudur. Ancak, erken ödeme

yanında, diğer alternatif yatırım araçlarıyla da menfaat sağladığı düşünüldüğünde, hangisinin mükellefin daha fazla lehine olduğuna karar verebilmek için, mümkün olduğunca diğer getiri, tutarlarının karşılaştırılmasının yapılması gereklidir. Getirilerin bazalarının vergiye, tevkifata, geçici vergiye ve fona tabi bulunması, net ve reel tutarlar üzerinde farklılık yaratmaktadır. Getirilerin üzerinden yapılan bazı ödemelerin, ileriki tarihlerde gerçekleştirilmesi nedeniyle, zaman farklılığı ortaya çıkmaktadır. Bu farklılığı gidermede (es zamanlı hale getirmede) bugünkü değer yönteminden yararlanılabilir. Getiriler üzerinden gelirin elde edildiği anda yapılan veya daha sonra yapılacak olan ödentilerin nominal tutarlarını karşılaştırmalarda esas almak, gerçeği yansımaktan uzak olması bir yana yanılıcı sonuçlar verecektir. Net ve reel tutarların bulunması açısından, çalışmada verilen iki örnek üzerinde konu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Mükellefler ödedikleri faizleri gider yazabilecek durumda iseler, borçlanarak yaratacakları kaynaklarla erken ödemeye başvurmaları, karma seçeneğinin dahi değerlendirmeye layık olduğu unutulmamalıdır. Önemli olan mükellefin en az finansman yüküyle karşı karşıya kalmasıdır.

Bütün yapılan açıklamalar erken ödemeyi ciddi ve üzerinde durulması gereken finansal bir müesseseye olduğunu göstermektedir. Mükelleflerin ellerdeki fonları (borçlanarak sağlayacakları dahil), erken ödeme indirimini de dikkate alarak değerlendirme yapmaları ve buna göre karar vermeleri, finans yönetimlerini finansman ilkelerine uygun şekilde sürdürmelerine önemli düzeyde katkı sağlayacağı inancındaız.